

Posudek vedoucího diplomové práce

Bc. Jakub Novotný: Ženy v československých ozbrojených silách 1945–1989 Diplomová práce ÚHSD FF UK, Praha 2024 139 s. + bibliografie a seznamy

Vzhledem k tomu, že jsem měl možnost dozorovat přípravu této diplomové práce od jejího zrodu až po odevzdání a její autor se mnou velmi podrobně její přípravu konzultoval, mohl jsem své námítky k její podobě vznášet již v průběhu. A poznamenávám též, že v drtivé většině případů autor na tyto podněty reagoval pozitivně, pokud mu to prameny či časová omezení dovolily.

Diplomová práce se skládá ze tří meritorních kapitol, úvodu a závěru. Její struktura je přehledná a logická. Systematičnost výkladu napomáhá i další dělení do podkapitol a menších textových celků.

V úvodu se autor věnuje cílům výzkumu a otázkám, jejichž pomocí naplnění cílů chce dosáhnout. Okruh svého výzkumného zájmu ohraničuje celkem 6 otázkami: (1) Jak stát zajišťoval ženám vstup do ozbrojených sil a proč jim tuto možnost nabízel? (2) Co ženy motivovalo k tomu do armády vstoupit? (3) Co nám výběr těch, kterých žen říká o pojetí armády z pozice komunistické strany a vlády? (4) Jak se u žen v armádě projevoval gender, přihlédneme-li k militární maskulinitě jako k genderové identitě typické pro profesionální vojáky? (5) Jak ženy odpovídaly základnímu nároku na schopnost vojáka páchat násilí? (6) Co vypovídají předsudky vůči ženám v armádě o ženách v armádě, armádě a společnosti? (s. 12) Domnívám se, že je svou analýzou v následném textu v míře uspokojivé zodpovídá.

Objem sekundární literatury je zcela akceptovatelný. Zvláště oceňuji využití klíčových zahraničních prací k tématu žen v armádě. Tyto texty netvoří pouhou ornamentální složku, jak se nejednou stává, nýbrž organicky prostupují celou diplomovou práci a autor se s jejich interpretacemi a konceptualizací v různé míře kriticky (a zdařile) vyrovnává. Z hlediska pramenné základny využil množství druhů pramenů, které vyžadují různorodé dovednosti při jejich zpracování (včetně statistického vyhodnocování kvantitativních údajů). Z archivních pramenů se opíral o dokumenty z Vojenského ústředního archivu. Zároveň rozsáhle využíval dobové časopisy reflektující činnost ozbrojených složek. A pro analýzu genderových konstrukcí se opřel rovněž o kinematografickou tvorbu. Vzhledem k tomu, že jde o práci v českém prostředí originální a v mnoha směrech průkopnickou, nezbývá mi než ocenit, s jak širokým spektrem pramenů autor pracoval. A pracoval s ním podle mého názoru úspěšně.

I když autorova stylistika je místy kostrbatá, beru zřetel na skutečnost, že oproti prvotním verzím kapitol, které jsem četl, autor text dal více do pořádku. Nyní mohu konstatovat, že jeho kvalita – z jazykového hlediska – jistě neklesá pod průměr závěrečných prací na historických oborech FF UK.

Úvodní (první) část krom obvyklých náležitostí, jako je kritický rozbor literatury a pramenů, se soustředí na vymezení základních analytických pojmů. Pochopitelně ústřední kategorií je rod (gender), přičemž autor na základě širokého spektra literatury osvědčuje rovněž svou teoretickou zdatnost pracovat se subtilními pojmovými nuancemi filozofie a sociální teorie.

Druhá kapitola je věnována genderovému řádu socialistické společnosti. Je sympatické, že zde autor zvažuje různé možnosti periodizace a její užitečnosti pro rekonstrukci obrazu minulosti. Byť je

tato část postavena výhradně na sekundární literatuře, poskytuje kvalifikovaný vhled do širšího společenského rámce studované problematiky. Následně autor přistupuje k obecnému pojednání o ženách v armádě. Jistý problém vidím v rozdílném geografickém rámci obou sekcí této kapitoly: zatímco první je striktně československá, druhá je euro-americká s občasným vykročením ještě dále.

Třetí kapitola již obsahuje vlastní autorovu práci s primárními prameny. Její povaha je zčásti právně-historická a zčásti rozbohem sociálních rolí a struktury. I když na můj popud konfrontoval sociální strukturu obecnou se strukturou frekventantek (s. 105), mohl tak učinit podstatně důkladněji a s využitím dobové sociologické literatury. Spokojil se jen se statistickými prameny.

Čtvrtá kapitola spadá spíše do oblasti kulturních dějin a věnuje se konstrukci maskulinity a feminity v prostředí československé (lidové) armády. Zvláště zde oceňuji autorovu velmi citlivou práci s prameny a jeho schopnost z široké tříště pramenů (ve věcném i časovém smyslu slova) vypreparovat konzistentní argumentaci.

Proti předložené diplomové práci nevznáším žádné zásadní námitky. Považuji ji za zdařilou a vím, jak zodpovědně k její přípravě její autor Jakub Novotný přistupoval. Proto ji doporučuji k obhajobě a navrhuji její hodnocení známkou výborně.

Ve Špindlerově Mlýně, dne 19.1.2024

Jakub Rákosník